

JAK ZLOKALIZOWAĆ DAWNĄ MIEJSCOWOŚĆ W WIELKOPOLSCE KORZYSTAJĄC Z INTERNETU?

Często przeglądając stare księgi metrykalne trafiamy na nazwę miejscowości, w której żyli nasi przodkowie. W wielu przypadkach nie ma żadnych problemów z określeniem położenia miasta czy wsi, lecz czasem trafiamy na nazwę, której próżno szukać na obecnych mapach. Powodów może być kilka. Na przykład część wsi została wchłonięta przez rozrastające się miasto, część zmieniła nazwę, a część po prostu przestała istnieć w wyniku wojen i migracji ludności. Duży problem nastęrczać może również przetłumaczenie XIX-wiecznych nazw niemieckich na ich dawne lub obecne polskie odpowiedniki. W poniższym artykule wskażę kilka sposobów na zlokalizowanie takich miejscowości za pomocą Internetu.

Po pierwsze powinniśmy ustalić, czy miejscowość o nazwie, którą posiadamy istnieje obecnie, czy też została zmieniona, przemianowana lub włączona w skład innej. Jeśli dysponujemy nazwą polską, możemy spróbować przeszukiwania serwisów oferujących internetowe mapy.

Jedną z najbardziej dokładnych map Polski z możliwością wyszukiwania miejscowości jest obecnie mapa.szukacz.pl, choć równie interesująca wydaje się targeo.pl. Istnieją także mapy tworzone przez zagraniczne firmy. Jedną z najlepszych jest serwis maps.google.com. Czasem również nadspodziewanie dobre rezultaty przynosi po prostu wpisanie nazwy miejscowości do wyszukiwarek internetowych, takich jak www.google.pl czy onet.pl, choć uzyskamy tu wiele nieistotnych i chaotycznych informacji. Ciekawym miejscem do odwiedzenia w Internecie jest także encyklopedia pl.wikipedia.org. Jest ona współtworzona i poprawiana przez użytkowników, dzięki czemu znajdują się tam hasła, których próżno szukać w innych encyklopediach. Wikipedię można edytować samodzielnie.

Problem zaczyna się jednakże gdy nazwa, którą dysponujemy, nie występuje we wspomnianych źródłach. Najczęściej jest to nazwa niemiecka lub stara, już nie używana. Tu z pomocą przyjdą nam wyspecjalizowane wyszukiwarki internetowe, takie jak kartenmeister.com – jest to angielskojęzyczna wyszukiwarka nazw miejscowości z XIX wieku (Wielkie Księstwo Poznańskie), ponadto można tu znaleźć rozmaite wersje polskich nazw z różnych okresów. Dodatkowo można określić przynależność miejscowości do parafii katolickiej (*Catholic parish*), parafii ewangelicką (*Lutheran parish*) oraz pruski Urząd Stanu Cywilnego (*Standesamt/Civil registry*). Przy wyszukiwaniu należy pamiętać, aby nie używać polskich znaków, wyszukiwarka ich nie akceptuje. Dodatkowym problemem jest fakt, że podstawowymi nazwami miejscowości są nazwy niemieckie. Warto zatem wpisać posiadaną nazwę miejscowości najpierw jako niemiecką (*German City Name/Ortsname*), a w przypadku braku pozytywnych rezultatów także jako polską (*Polish City Name/Ortsname*). Często otrzymujemy kilka wyników, ale podana nazwa powiatu (po niemiecku) pozwala zorientować się, gdzie dokładnie znajduje się dana miejscowość.

Uzupełnieniem dla serwisu kartenmeister.com jest serwis autorswa Łukasza Bieleckiego dostępny pod adresem www.polishroots.org/genpoland/posguide.htm. Zawiera on podzielone według powiatów i według parafii miejscowości oraz istniejące zasoby archiwalne dla każdej z parafii wraz z podaniem miejsca przechowywania ksiąg i mikrofilmów. Strona jest niestety angielskojęzyczna, ale nawet bez znajomości tego języka łatwo sobie poradzić. Dzięki temu serwisowi możemy w łatwy sposób określić parafię, do której należała miejscowość, co jest bardzo przydatne przy dalszym szukaniu. Warto także zwrócić uwagę na pokrewną stronę www.polishroots.org/genpoland/poslist.htm, na której znajduje się lista parafii z nazwą niemiecką oraz przynależnością do powiatu.

Kolejną bazą danych miejscowości dawnej Prowincji Poznańskiej jest angielskojęzyczna strona *Posen-L* znajdująca się pod adresem www.posen-l.com/TownSearch.php. Warto zauważyć, że podana jest tu liczba osób zamieszkujących miejscowość w 1905 r.

Gdy wszystko zawiedzie należy sięgnąć do „poważniejszych” materiałów, a mianowicie opracowań z początku XX wieku. Szcze-

gólnie polecane są tutaj pozycje dostępne w Internecie na stronie Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej (www.wbc.poznan.pl). Są to: *Skorowidz W. Ks. Poznańskiego – niezbędny dla każdego podręcznik obejmujący zupełny i dokładny spis wszystkich, w księdze pocztowej wykazanych blisko 7000 miejscowości z podaniem także nazw urzędowych, parafii, poczty, ludności miast, liczby parafian i właścicieli Polaków* autorstwa Z. Słupskiego z 1909 roku, *Księga adresowa wszystkich miejscowości w Wielkim Księstwie Poznańskim*, zawiera miejscowości uporządkowane wg powiatów z przynależnością do USC i parafii J. Mycielskiego z 1902 roku oraz niemieckojęzyczny *Gemeindelexikon für das Königreich Preussen H. 5. Provinz Posen*, z roku 1908. Ostatnia pozycja jest dosyć wyczerpującym opracowaniem, lecz niestety napisanym po niemiecku i do tego gotykiem.

Powyższe zestawienia zawierają szczegółowe listy wszystkich miejscowości dawnej Prowincji Poznańskiej, nazwy polskie, niemieckie, przynależność do parafii oraz Urzędu Stanu Cywilnego (*Standesamt*). Miejscowości są pogrupowane powiatami, ale posiadają skorowidze. Warto również sięgnąć po *Wykaz miejscowości których nazwiska polskie do roku 1874 na niemieckie zmienione zostały z polskiego na niemieckie i z niemieckiego na polskie z dodaniem nowo powstałych osad alfabetycznie ułożony* J. Lekszyckiego z 1875 roku, *Spis wszystkich miejscowości Województwa Poznańskiego z wyszczególnieniem powiatu, sądu, komisarjatu, stacji kolejowej, poczty i odległości do najbliższej stacji kolejowej i poczty. Polityczny podział Województwa Poznańskiego z podaniem władz i urzędów* L. Boberskiego z 1922 roku oraz *Spis wszystkich miejscowości województwa poznańskiego z wyszczególnieniem gminy, parafii Kościoła Rzym.-Katolickiego i Ewangelickiego, wójtostwa, powiatu, sądu, Urzędu Stanu Cywilnego, najbliższej stacji kolejowej i poczty* tego samego autora z 1933 roku.

Jeśli nadal nie udało się znaleźć nazwy miejscowości, jest duża szansa, że leżała ona poza terenem dawnej Prowincji Poznańskiej, albo też została przeinaczona przez sporządzającego dokument (zapewne księdza lub urzędnika). Warto zatem spróbować poszukać nieco zmienionej nazwy. Należy także pamiętać, że powiaty dawnej pruskiej prowincji Poznańskiej nie odpowiadają obecnemu podziałowi tery-

torialnemu, a często zasadniczo się różnią. Także zasięg terytorialny parafii nie pokrywał się z zasięgiem dawnych, pruskich Urzędów Stanu Cywilnego. Czasem dwie miejscowości należące do jednej parafii należały do dwóch różnych USC lub odwrotnie. O takich rzeczach należy pamiętać, jednak przedstawione powyżej źródła i serwisy internetowe powinny nieco ułatwić pracę.

Maciej Głowiak